

Fredagen den
27 februari 1976

Fredagen den 27 februari

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 2 Om sänkt åldersgräns för SJ:s pensionärsrabatt

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Anderssons* i Örebro (fp) den 19 februari anmälda fråga, 1975/76:239, dels herr *Lindahls* i Lidingö (s) den 20 februari anmälda fråga, 1975/76:245, och anförde:

Herr talman! Herr Lindahl i Lidingö har frågat om jag ämnar vidta någon ändring i åldersgränsen för SJ:s pensionärsrabatt i anslutning till den sänkning av pensionsåldern som genomförs fr. o. m. den 1 juli 1976.

Herr Andersson i Örebro har frågat om man kan förvänta att initiativ tas från min sida för att sänka åldersgränsen för det s. k. 67-kortet till 65 år fr. o. m. den 1 juli 1976 då pensionsåldern sänks till 65 år.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Till herr Andersson vill jag först säga att det s. k. 67-kortet som villkor för köp av pensionärsbiljett slopades redan år 1974.

Med sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år följer naturligen också en motsvarande anpassning av åldersgränsen för SJ:s pensionärsrabatt. Regeringen kommer inom kort att fatta beslut härom.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Norling för svaret. Självfallet är jag medveten om att man tog bort 67-kortet 1974, men begreppet som sådant finns ännu kvar.

Det svar statsrådet har givit är positivt, och jag vill bara tacka för det. Många har undrat om det skulle komma något besked. Vi tackar nu för det.

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för det positiva svaret på min fråga.

Det är många pensionärer och inte minst blivande pensionärer som frågar mig om det blir någon ändring av åldersgränsen för SJ:s pensionärsrabatt i anslutning till sänkningen av pensionsåldern vid halvårs-skiftet. Jag har låtit den frågan gå vidare till statsrådet.

Att den här frågan tilldrar sig ett stort intresse bekräftades häromdagen

*Om sänkt ålders-
gräns för SJ:s
pensionärsrabatt*

*Om underhållningsvåldets
negativa effekter*

av en järnvägstjänsteman som berättade att han ofta på den senaste tiden fått samma fråga i biljettluckan. Eftersom pensionärer vill veta hur det skall bli, är det bra att den här informationen kan lämnas redan nu, dvs. ca 4 månader före ikraftträdandet av bestämmelsen. Att regeringen inom kort skall fatta beslut härom hälsar jag därför med största tillfredsställelse. Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om underhållningsvåldets negativa effekter

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 30 januari anmälda interpellation, 1975/76:100, dels fru *Lantz* (vpk) den 4 februari anmälda fråga, 1975/76:214, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig om jag har uppmärksammat de forskningsresultat som visar massmedievåldets negativa inflytande på särskilt barn och ungdom, om jag avser att vidta några åtgärder i anledning av de forskningsresultat som redan föreligger och

om jag är beredd medverka till att forskningen på området främjas.

Vidare har fru Lantz frågat mig om nedtoning av våldet i massmedia.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Frågan om effekter av våldsinslag i massmedierna har aktualiserats i olika sammanhang. Senast skedde det efter de kritiska granskningar av kulturutbudet för barn som gjorts av olika organisationer.

Jag delar herr Gustavssons och fru Lantz oro inför förekomsten av s. k. underhållningsvåld i massmedierna. Det är glädjande att de landsomfattande studiekampanjer om barnkultur och föräldrautbildning som inletts tar upp innehållet i kulturutbudet för barn till kritisk debatt. En förbättring av barnens situation förutsätter att vuxna på ett mer aktivt sätt engagerar sig i barnens livsvillkor och medverkar till att kvaliteten i barnens upplevelser ökar. Jag finner de initiativ som tagits av stort värde. Jag vill också erinra om det viktiga arbete som utförs i förskolor och fritidshem samt av barn- och ungdomsorganisationer för att förbättra de ungas fritidsmiljö. Där utnyttjas i ökad utsträckning olika konstnärliga uttrycksformer i verksamheten, vilket bidrar till att barn och ungdom själva utvecklar en kritisk hållning mot de delar av kulturutbudet som är undermåliga.

För att en debatt om effekten av våld i massmedierna skall bli konstruktiv krävs att det bedrivs en kontinuerlig forskning om massmediernas påverkan på människors beteenden och handlingsmönster samt att forskningsresultaten presenteras på ett sätt som gör dem tillgängliga för en allmän debatt. Det är min förhoppning att de ökade resurser som på senare år ställts till forskningens förfogande skall göra det möjligt

att utvidga även forskningen rörande massmediepåverkan. Med nuvarande forskningsorganisationer ankommer det som bekant på berörda forskningsinstitutioner och forskningsråd att själva bestämma vilka projekt som skall genomföras.

Det är en svår uppgift att bedöma resultaten av den hittillsvarande forskningen om effekten av våldet i massmedierna. En rad mätproblem är förknippade med forskning om mediernas verkningar på lång sikt. Olika omständigheter hos den enskilde påverkar också resultatet. Forskarna på området har allmänt omvittnat dessa svårigheter, och det är tvivelaktigt om man f. n. kan peka på några entydiga forskningsresultat beträffande effekten av våld i massmedier. Detta utesluter självfallet inte att en skadlig effekt föreligger – detta är tvärtom sannolikt. Bristen på entydiga resultat försvårar emellertid bedömningen av hur påverkan sker och hur stark den skadliga effekten är i förhållande till andra faktorer som påverkar människor.

Det är nödvändigt att i diskussionen om olika åtgärder för att begränsa våldsinslag i massmedierna väga in fler faktorer än frågan om den eventuella skadliga effekten av sådana inslag.

Det krävs vidare ett arbete på lång sikt om man på ett avgörande sätt vill motverka skadliga effekter av massmediernas våldsinslag. Ändå kan naturligtvis mera kortsiktiga åtgärder behövas. Jag vill erinra om att den pågående radioutredningen bl. a. har att se över det avtal som reglerar programverksamheten och som innehåller allmänna riktlinjer för denna.

Det arbete som nu görs för att förbättra barnens kulturella situation sker i samråd med barnpsykologisk sakkunskap. Så har t. ex. ledamöter med denna inriktning knutits till utbildningsdepartementets barnkulturgrupp, det nytillsatta barnfilmrådet och barnfilmnämnden.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret som jag har fått av utbildningsministern.

Även om det i svaret finns en del positiva inslag konstaterar jag att svaret på mina frågor var något undvikande. Statsrådet går runt de verkliga problemen lik katten kring het gröt.

Statsrådet gör gällande – liksom statsrådets företrädare i ett interpellationssvar till mig för snart sju år sedan – att vi inte har tillräckligt entydiga forskningsresultat angående effekterna av våld i massmedia för att vidta åtgärder.

Jag är medveten om att vi behöver mera forskning på det här området, och det har jag efterlyst i min interpellation. Men jag vill också hävda uppfattningen att vi redan i dag har så mycket material att det finns utrymme för initiativ.

Statsrådet åberopar i inledningen av svaret vad som nu görs exempelvis från olika organisationers sida och likaså det arbete som sker i förskolorna för att föräldrarna, som det står, skall engagera sig i barnens livsvillkor

Fredagen den
27 februari 1976

*Om underhåll-
ningsvåldets
negativa effekter*

och medverka till att kvaliteten i barnens upplevelser ökar.

Statsrådet anser att de initiativ som tagits är av mycket stort värde, och det tycker även jag.

Men om barnen sedan matas med massmedievåld innebär detta sannolikt att det uppstår konflikter som kan vara mycket besvärande.

Min utgångspunkt – såväl för den interpellation jag fått svar på här i dag som för den interpellation jag ställde 1969 – är att våld inte hör hemma i en demokrati. Vi vet att våldet sedan urminnes tider har spelat en viss, kanske stor roll i umgänget människor emellan, men vi vet också att försöken att lösa konflikter medelst våld inte varit särskilt framgångsrika. Ingen annan tidsålder har väl på så kort tid som den vi lever i upplevt så snabba och genomgripande förändringar – en tidsålder där massmediernas inflytande och påverkan fått en dominerande roll. På kort tid har särskilt barn och ungdom blivit mycket stora massmediekonsumenter, och dagens människor konfronteras med våldet på ett helt nytt sätt. Våldet har nämligen via TV-skärmen kommit in vardagsrummen, och våldsinlagen – det är det jag tycker är mycket allvarligt – glorifieras mycket ofta. Den som slår bäst eller skjuter säkrast blir hjälten.

Jag skulle tro att statsrådet och jag är överens om att våldet inte hör hemma i en demokrati. Om det är så skall det enligt min mening vara en självklar uppgift för den främst ansvarige för kulturutvecklingen i landet att medverka till att människorna – då i första hand barnen – inte matas med TV-våld. Det borde ha varit självklart för statsrådet att reagera även om det inte finns några djupgående vetenskapliga undersökningar.

När jag tar del av statsrådets svar finner jag några egendomliga formuleringar. Statsrådet påstår:

”För att en debatt om effekten av våld i massmedierna skall bli konstruktiv krävs att det bedrivs en kontinuerlig forskning om massmediernas påverkan på människors beteenden och handlingsmönster och att forskningsresultaten presenteras på ett sätt som gör dem tillgängliga för en allmän debatt.”

Sedan framhåller statsrådet att ”det är tveksamt om man f. n. kan peka på några entydiga forskningsresultat beträffande effekten av våld i massmedier”. Men, säger statsrådet: ”Detta utesluter självfallet inte att en skadlig effekt föreligger, detta är tvärtom sannolikt.”

Vad menar då statsrådet med en konstruktiv debatt? När det gäller forskningsresultatets tillgänglighet utgår jag från att statsrådet, med den position ett statsråd har, skall kunna tillgodogöra sig forskningsresultat. När statsrådet medger att det är sannolikt att en skadlig effekt av våld i massmedia föreligger bör statsrådet, med utgångspunkt i sitt eget medgivande, kunna föra en konstruktiv debatt och även kunna ta initiativ. Statsrådet säger i inledningen till sitt svar att han delar interpellantens och frågeställarens oro inför utvecklingen och inför förekomsten av det s. k. underhållningsvåldet i massmedia.

Jag vill vidare säga att statsrådet har möjlighet att utvidga debatten

från frågeställningen om våldet hör hemma i en demokrati. Statsrådet har därtill möjlighet att deklarerat en viljeinriktning när det gäller hur massmediavåldet skall elimineras. I fråga om forskning är vi inte helt utan material, det känner statsrådet säkerligen till. Jag nämnde tidigare att jag framställde en interpellation 1969. Den gången frågade jag dåvarande statsrådet om han uppmärksammat de undersökningar som gjorts av Nationella kommittén för studium av våld i USA. Den utredningen fastslog att våld i TV uppmuntrar till olika former av våldsorienterat uppträdande och skapar moraliska och sociala värderingar som är oacceptabla i ett civiliserat samhälle. – Det är sju år sedan dess, och flera undersökningar har redovisats. För några dagar sedan fick jag Sveriges Radios Publik- och programforskning, informationsblad nr 1. Där ställs frågan:

”Hur påverkas barn av TV?”

Jag skall citera en del av vad som står i detta informationsblad. Bl. a. står det: ”En nyligen avslutad SR/PUB-undersökning som sammanfattar ett stort antal nordiska undersökningsresultat, försöker ge några svar på den frågan. Forskningen på det här området är visserligen både fragmentarisk och skev. Men sammantagna ger undersökningarna ändå både allmän kunskap om, och belysande exempel på, de intryck barn tar av TV i sina handlingar, normer, värderingar och kunskaper – på kort och lång sikt.

Ett par exempel på nordiska resultat:

Det råder inget tvivel om att TV ofta har ett inflytande på förskolebarnets aktiviteter. Oftast märks detta samma dag eller dagen efter det att barnet tittat. En mer långsiktig påverkan märks främst vid populära programserier.

Barn kan imitera våldshandlingar som de sett på TV. TV kan också ibland vara en bidragande orsak till att barn själva blir aggressiva. Troligtvis leder tittandet på TV-våldet även till en långsam tillvänjning vid våldet, så att vi mer och mer avtrubbas i våra reaktioner och accepterar våld som ett adekvat medel att lösa problem.”

Även om det finns områden – jag är medveten om det – som behöver klarläggas i frågan om massmediavåldet, tycker jag att det redan nu klart framgår av tillgängliga undersökningar att TV-våldet är mönsterbildande. Det är avtrubbande genom att det minskar förmågan att reagera mot våld och våldsverkare och genom att det ökar benägenheten att reagera med eget våld. Herr talman! Är inte det material som finns tillgängligt och som visar massmediavåldets negativa påverkan och effekter tillräckligt för att statsrådet redan nu skall gå till handling?

Jag efterlyser alltså ett mera preciserat svar på frågan om statsrådet har för avsikt att verkligen ta initiativ i den här väsentliga frågan.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret på min fråga.

Jag har frågat utbildningsministern vilka initiativ han tänker ta för

Fredagen den
27 februari 1976

*Om underhållningsvåldets
negativa effekter*

att få en nedtoning av våldet i massmedia, och utbildningsministern har svarat mig att han delar min oro inför förekomsten av underhållningsvåld i massmedia.

Våldet behandlas sensationsmässigt i massmedia, tidningar, radio och TV liksom i massproducerade filmer och böcker. Där förekommer i stor utsträckning inslag av människoförakt, förhålligande av våld och ren spekulation i det intresse som våld trots allt väcker. Detta sätt att presentera våldet menar jag kan ge impulser till ytterligare våldshandlingar, och det är också väl dokumenterat i olika forskningsresultat.

Utbudet av underhållningsvåld, deckare och Västernserier har ökat under årens lopp från tvåkanalssystemets startår. Det heter i den s. k. Kanalutredningen att under senare år har utbudet av deckare blivit mer omfattande och båda kanalerna sänder dem nu regelbundet under fasta rubriker.

En mycket missvisande slogan, nämligen "vårt behov av skräck", tycks ha blivit något slags legitimation för en utveckling mot allt enklare och brutalare former av underhållningsvåld. Nutidens människor har nog av våld och skräck i sin vardag utan att massmedia behöver bre' på.

I stället borde massmedia vara försiktiga i utbudet av det fiktiva våldet, så att människorna förmår reagera om det verkliga våldet når oss. Många forskare har också börjat uppmärksamma effekterna av de populära våldsprogrammen. Det understryks från sådant håll att även om vi inte alla blir direkt aggressiva, leder tittandet kanske till en lång tillvänjning vid våldet, så att vi mer och mer avtrubbas i våra reaktioner och accepterar våld som ett adekvat medel att lösa problem och konflikter.

Barn tar i synnerhet skada av att se våld i massmedia. Det är forskare numera ense om. Våldsinslag i TV har en mönsterbildande effekt och stimulerar till aggressivt beteende hos barn.

Barn ser mycket på TV och barn med otrygga hemförhållanden ser mer på TV än trygga barn och ser dessutom särskilt mycket på våldsfilmer.

Barn som har en dålig kontakt med sina föräldrar väljer ofta hjälten i TV:s deckarserier till pappagestalt att likna och identifiera sig med.

Barn ser i genomsnitt mer på TV än vuxna. En nioåring t. ex. ser varje dag två timmar på TV. Barn i åldersgruppen 9-14 år ser lika mycket på TV efter klockan halv tio på kvällen som vuxna gör. Tre fjärdedelar av alla barn i åldersgruppen 3-6 år hade 1966, då Sveriges Radio gjorde en tittarundersökning, sett något avsnitt av "High Chaparral".

Barn översköls med andra ord varje dag av bilder med våld i TV, i serier och på film. Även här har forskare pekat på olika negativa effekter av att se på våld.

1. Att se på våld har en mönsterbildande effekt: barnen som om och om igen ser våldshandlingar, särskilt om dessa verkar riktiga och leder till rättvisa och lyckade slut, får intrycket av att det här är ett bra sätt att lösa problemen på.

2. Det får en utlösande effekt: hos barn som tidigare behärskat sina impulser att göra andra illa kan våldsscener leda till att de själva övergår

till våld. I en undersökning, där mödrar i största allmänhet fick tala om vilka program som påverkat barnens lekar och beteenden, framkom att barnen i detta avseende ofta tagit intryck av både barnprogram och vuxenprogram. De vuxenprogram som nämndes var oftast underhållningsprogram, deckare och vilda västern. Barnen lekte t. ex. cowboy, sköt och slogs eller identifierade sig med en viss agent.

3. Så får våldstittandet en tillvänjningseffekt: den som tittar mycket på våld blir van och reagerar inte medlidsamt mot den som blir utsatt för våld.

TV har ett stort ansvar när det gäller programutbud, inte minst för barnen, med tanke på hur mycket barnen okritiskt tittar på och anammar TV-programmen. Man kan konstatera att underhållningsvåldet negativt påverkar både barn och vuxna.

Det vore befogat med litet mer initiativförmåga från herr Zachrissons sida för att medverka till en nedtoning av underhållningsvåldet främst i TV och att i stället befrämja ett programutbud av annan karaktär.

Eftersom jag tycker att det svar jag fått är ganska luddigt vill jag ånyo fråga herr utbildningsministern:

1. Hur ser ni på förekomsten av underhållningsvåld i TV?
2. Kommer några initiativ att tas för att åstadkomma en minskning av denna typ av programutbud?
3. Instämmer herr Zachrisson i kravet: Bort med underhållningsvåld i TV?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Låt mig först upprepa att jag tror att vi alla är överens om att denna fråga är av utomordentligt stort och centralt intresse. Ingen av oss är någon vän av underhållningsvåld, vare sig i TV eller någon annanstans. Det tror jag inte vi behöver vare sig träta eller tvista om.

Herr Gustavsson i Alvesta beskrev detta problem som ett grötfat som man går runt. Jag måste säga att herr Gustavsson i sin beskrivning lade ordentligt med gröt i fatet. Jag skulle i och för sig kunna bidra med olika exempel som vi inte gillar. Men herr Gustavsson gick omsorgsfullt runt problemet och gav såvitt jag förstår inte ett enda förslag till vad han tycker att vi skall göra.

Det är väsentligt att forskning bedrivs på detta område; det är vi helt överens om. Vi har också en omfattande sådan forskning. Den forskningen är icke så entydig som herr Gustavsson vill göra gällande – det tycker jag att man ärligt bör erkänna och inte bara läsa upp vissa excerpter ur en del forskningsresultat. Men det för mig väsentliga är det konstruktiva bidrag som vi kan ge för att få en annan ordning till stånd. För mig är det då helt avgörande att man ger barn och ungdom en kritisk skolning, att vi får aktiva barn- och ungdomsorganisationer, en vital förskoleverksamhet och en vital skola på alla områden, som kan skapa den kritiska distans till våldet som är nödvändig.

Självfallet är det precis lika viktigt att ha en aktiv föräldraopinion.

Fredagen den
27 februari 1976

*Om underhåll-
ningsvåldets
negativa effekter*

Att en föräldrautbildning kommer till stånd både i folkbildningsarbetet och i andra sammanhang som tar upp problemet, ser jag också såsom utomordentligt viktigt. Sådana initiativ har tagits på en hel del områden – jag har inte något behov av att räkna upp hela listan på sådana initiativ, eftersom ni känner dem lika väl som jag, även om ni för tillfället inte vill låtsas om det.

Bland de forskningsresultat som har lagts fram är, tycker jag, de som presenterats i anslutning till barnmiljöutredningen är mest intressanta. Rita Liljeström har gett oss en bild av vad det är för slags initiativ som måste tas för att vi skall komma till rätta med den här typen av bekymmer. Vad det handlar om är att ge barnen en sådan miljö och ett sådant sätt att leva, både i hemmen och ute i samhället i stort, att de också kan ta det våld som – jag beklagar, herr Gustavsson – troligen måste finnas även i en demokrati. Jag vet inte hur herr Gustavsson brukar rösta när vi diskuterar försvar och trafikpolitik i den här kammaren, men utan tvivel håller vi oss i samhället på många nivåer med aktiviteter som inte är helt utan våldsinslag.

Nå, säger man då, men underhållningsvåldet i TV är ju så förfärligt. Ja, visst finns det slappa programinslag i TV som ingen av oss gillar, men jag tycker det är ett påhopp på Sveriges Radio och orätt att bara vara negativ, eftersom få grupper har gjort så mycket när det gäller barnfilm och barnkultur som de som jobbar med barnprogram på Sveriges Radio. Jag tycker vi har en utomordentligt god programverksamhet på det området. – Jag brukar visserligen sällan vilja uttala mig om programmen, men om jag får göra det i det här allmänna hänseendet, hoppas jag att herr talmannen har överseende med mig. Det är enligt min mening nödvändigt att här relativt rejält säga ifrån att Sveriges Radio i detta avseende har ett självständigt ansvar, och jag tycker att man där har levt upp till det ansvaret mycket bra när det gäller barnprogramverksamheten.

På frågan om vad jag skall ta för initiativ vill jag svara att det vore intressant att få höra något förslag. Jag vet inte om fru Lantz är inställd på censur av TV-program – det lät nästan så i hennes anförande. Det finns ett avtal mellan staten och Sveriges Radio vilket reglerar hur programverksamheten skall utformas. Vi har f. n. en radioutredning – den hänvisade jag till i mitt svar – som reglerar hur programverksamheten skall utformas, och dess uppgift är att överväga, om andra åtgärder kan vidtas för att man skall kunna möta den här typen av debatt och diskussion om programverksamheten i radio. Jag skulle hälsa med tillfredsställelse att vi kunde låta den diskussionen fortsätta att växa.

Men det avgörande – jag upprepar det – är de konkreta insatser vi gör för att skapa en bättre livsmiljö och bättre kulturmiljö för barn och ungdom. Det gör vi f. n. med rader av initiativ på det barnkulturella området. Jag tar för givet att herr Gustavsson med de stora ord som han har använt i det här sammanhanget är beredd att mycket kraftigt gå emot de tendenser till att bibehålla kommersiella inslag i barnkul-

tursammanhang som vi så ofta ser exempel på – för allt i världen t. o. m. i denna kammare.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Herr Zachrisson frågade mig om jag är anhängare av censur av TV-program. Det är jag givetvis inte. Vad jag vill komma åt är den upptrappning av underhållningsvåldet som har skett under de senaste åren.

Det kan inte vara obekant för herr Zachrisson att vpk i motioner har lagt fram förslag om hur man skall få ett annat programutbud i Sveriges Radio. Vpk har protesterat mot den utarmning av programverksamheten som har ägt rum. Vpk har protesterat mot att de egenproducerade programmen blir färre och inköpen från utländska TV-bolag – främst från USA och Västeuropa – blir fler. Vpk har protesterat mot det ökade utbudet av underhållningsvåld och allt vad det för med sig. Och vpk har också varit väldigt kritiska mot budgetnedskärningen, som har fått till effekt att man har tvingats att minska det egenproducerade programutbudet.

Det är självklart att vi skall ge barnen en bättre livsmiljö; det kämpar vi väl alla för. En sådan bättre miljö skapar vi förstås genom en bra förskoleverksamhet och genom en bra skola som får en mer social funktion, och vi gör det i samverkan mellan hem, skola och förskola. Men det finns ingenting som säger att man inte för den skull kan ta initiativ när det gäller nedtoning av underhållningsvåldet i TV – det är ju en helt annan sak. Och det vore väl befogat att herr utbildningsministern, som ändå är den politiker som har det största ansvaret för massmediopolitiken i landet, tog något initiativ för att få bort underhållningsvåldet i TV. Vi vet ju hur negativt både barn och vuxna påverkas av det våldsförhållande som förekommer.

Jag efterlyser fortfarande inte ett allmänt positivt uttalande om den oro som herr Gustavsson i Alvesta och jag känner, utan initiativ för att helt enkelt ta bort underhållningsvåldet.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Visserligen sade statsrådet Zachrisson att vi är överens i den meningen att ingen av oss är någon vän av underhållningsvåld, men i övrigt klargjorde hans inlägg sannerligen inte någonting.

Herr Zachrisson menade att jag lade ytterligare gröt i fatet. Det får stå för hans egen räkning, om han bedömer forskningsresultat och uttalanden av forskare och människor som arbetar med programmen såsom gröt. Jag har ifrågasatt om inte herr Zachrisson i stället borde ta litet intryck av allt detta.

Det är rätt förvånande att statsrådet står så handfallen och bara ropar: "Kom med ett förslag!" Herr Zachrisson och hans företrädare borde väl ändå under alla dessa år ha haft möjligheter att ta några initiativ. Det är detta vi efterlyser, men vi har inte fått något besked här i dag.

Herr Zachrisson säger att vi gör påhopp på Sveriges Radio och tar

Fredagen den
27 februari 1976

*Om underhåll-
ningsvåldets
negativa effekter*

sedan upp barnprogrammen. Jag har icke kritiserat Sveriges Radios barnprogram, utan det är våldet som jag har reagerat mot.

Så får vi höra ett mycket märkligt uttalande av den högste chefen för kulturen i vårt land: "Troligen måste vi ha våld." Statsrådet utgår alltså ifrån att vi måste ha våld i det här samhället, och det innebär att vi måste mata människorna med våld via TV-kanalerna för att de verkligen skall få del av det, kanske redan innan de har lärt sig att tala. Är det verkligen herr statsrådets uppfattning att just därför att vi har våldsproblem måste människor matas med våld? Jag måste säga det är ett beklämmande uttalande, om statsrådet menar allvar med det.

Sveriges Radio har ett självständigt ansvar, säger statsrådet. Ja visst, det får vi ständigt höra i riksdagen när vi för fram sådana här frågor. Men har statsrådet vid något tillfälle fångat in alla de reaktioner som har kommit, både här i riksdagen och utifrån, och tagit upp en diskussion med de ansvariga? Det skulle vara intressant att veta. Så omöjligt kan det väl inte vara att ta upp den diskussionen, med de kontakter som jag utgår ifrån att statsrådet måste ha med radio- och TV-ledningen och dem som gör dessa program.

Jag återkommer alltså till de forskningsresultat som föreligger och som herr Zachrisson inte på något sätt vill godkänna. Han menar att det inte finns någonting som gör att man i dag skall kunna ta några initiativ. Sedan talar herr Zachrisson om stora ord. Jag har refererat de undersökningar som hittills är tillgängliga. Vill statsrådet betrakta det som stora ord, så får det stå för herr statsrådets egen räkning.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Bara några randanmärkningar till.

Herr Gustavsson i Alvesta! Verkligheten – och jag antar att verkligheten inte är särskilt mycket annorlunda i Småland än vad den är på andra håll i landet – är ju ändå den att vi lever i ett samhälle där våldet är en del av denna verklighet. Det går en utomordentligt rolig TV-serie f. n. som heter Raskens och som skildrar livet i Småland för 100 år sedan, och den är ju gjord med svenska pengar, fru Lantz. Men fri från våld är den inte, eftersom den skildrar den verklighet där soldaten Rask levde – och den var brutal. I vissa hänseenden är verkligheten fortfarande brutal. Jag menar att det skulle vara helt oriktigt att undanhålla barnen den delen av verkligheten – den hör till den värld vi lever i. Därför är det enligt min mening nödvändigt att resonera betydligt vidare kring dessa frågor än vad ni gör.

Det är viktigt att i skolans arbete, i studiecirklar, i barn- och ungdomsorganisationer och folkbildningsarbetet diskutera de livsvillkor som vi människor har i samhället. Dem vill vi självfallet på olika sätt förbättra i riktning mot större solidaritet, större ansvar, större kritik mot billig kommersialism osv. Jag antar att herr Gustavsson efter alla dessa ord är villig att i de sammanhang när vi ställer förslag till åtgärder – för det fattas inte sådana i den här kammaren, herr Gustavsson – medverkar

till att de blir genomförda.

Sedan vill jag bara igen framhålla att vi har ett avtal med Sveriges Radio. Ni låtsas som om det inte finns. Det vore väldigt intressant om ni talade ur skägget. Ni talar rent allmänt om att det väl borde gå att göra någonting – några initiativ borde väl kunna tas gentemot Sveriges Radio. Det vore intressant att höra vad ni är beredda att rekommendera. Personligen har jag tagit det initiativ som är det enda som går att ta enligt min mening, nämligen att, när vi står inför en ny avtalsperiod beträffande Sveriges Radio, låta en utredning gå igenom erfarenheterna av den nuvarande avtalsperioden och föreslå eventuella förändringar. Det är ett mycket konstruktivt initiativ, tycker jag. Där deltar företrädare för olika politiska partier, och jag hoppas att de skall kunna ge oss en ganska hygglig vägledning för hur den nya avtalsperioden skall se ut. Men jag kan försäkra herr Gustavsson att jag inte för några samtal med Sveriges Radio om hur dess programpolitik skall vara utformad, för det hör helt enkelt inte till min uppgift.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Det går inte att förneka att våldet tyvärr finns runt omkring oss i samhället dagligdags. Just därför att våldet är en sådan påtaglig del av verkligheten i dagens svenska samhälle behöver ju inte massmedia ytterligare breda på med underhållningsvåld. Det är därför jag har ställt den här frågan: Tänker herr Zachrisson ta något initiativ för att åtminstone nedtona underhållningsvåldet i programutbudet? Det är ju entydiga forskningsresultat som har framkommit och som dokumenterar de skadliga effekterna av underhållningsvåldet. Då vore det befogat med en litet seriösare syn på det här problemet än vad herr Zachrisson presenterar här.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag förstår att herr Zachrisson måste gå tillbaka hundra år i tiden för att hitta någonting som kan vara motivering för att han inte vill göra en förändring. Nu är det väl ändå så att vi bör diskutera utifrån dagens situation. Jag är medveten om att vi har våld i samhället, men herr Zachrisson utgår i sitt resonemang från att vi skall ha TV-våldet för att visa en verklighet. Detta innebär ju att vi förstärker de våldstendenser som finns i samhället, vilkas mönster i allra största utsträckning kommer utifrån och inte hör samman med det samhälle som vi lever i.

Herr Zachrissons resonemang är också mycket märkligt när han menar att eftersom det är på det här sättet måste vi, som han yttrade i sitt första inlägg efter interpellationssvaret, skapa en sådan skola och sådana andra aktiviteter att vi får en kritisk instans för att diskutera och för att möta våldstendenserna. Med andra ord: Först tänder man på och sedan måste man rycka ut med brandkåren för att försöka släcka.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
27 februari 1976

*Om villkoren för
studiecirkelverk-
samhet om
förskolereformen*

§ 4 Om villkoren för studiecirkelverksamhet om förskolereformen

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr Greens (s) den 5 februari anmälda interpellation, 1975/76:109, och anförde:

Herr talman! Herr Green har frågat mig dels om jag anser att de informations- och utbildningsinsatser som planeras av socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet i samband med förskolereformen är i överensstämmelse med de i folkbildningsförordningen angivna intentionerna för folkbildningsarbetet, dels hur jag ser på det förhållandet att utöver det till socialstyrelsen anvisade särskilda anslaget vissa med utbildnings- och informationsåtgärderna förenade kostnader kommer att belasta folkbildningsanslaget.

Jag vill först påminna om att det ankommer på skolöverstyrelsen att utfärda anvisningar om tillämpningen av folkbildningsförordningen. De bestämmelser som citeras i interpellationen står inte i folkbildningsförordningen, som regeringen beslutar om, utan i skolöverstyrelsens anvisningar till den. Det är också skolöverstyrelsen som bedömer hur förordningen bör tillämpas, om det skulle uppstå tveksamhet om tolkningen i något enskilt fall. Jag vill dock redogöra för de allmänna principer som gäller.

Riksdagen beslutade år 1963 om de mål som fortfarande gäller för det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Då betonade man bl. a. att folkbildningsarbetet skall vara helt oberoende av direktiv från stat och kommun, organisationer och enskilda, och att det fritt skall kunna utvecklas och anpassas efter behov och förutsättningar hos de människor det vänder sig till.

För all statsbidragsberättigad studiecirkelverksamhet gäller självfallet folkbildningsförordningens bestämmelser om att grundmaterial och cirkelledare skall vara godkända av studieförbund. Beträffande personalutbildning vill jag också nämna att regeringen genom beslut den 27 maj 1970 meddelade vissa riktlinjer som skulle beaktas när skolöverstyrelsen utfärdade anvisningar till folkbildningskungörelsen. Riktlinjerna finns återgivna i en promemoria (DsU 1970:6), Bidragsvillkor och avgränsningsfrågor i studiecirkelverksamheten som utarbetats inom utbildningsdepartementet. I denna promemoria sägs bl. a. att statsbidrag till intern utbildning och inskolning inte kan utgå över anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet. I den mån studiecirkelklar med yrkesutbildande syfte skall erhålla statsbidrag bör verksamheten vara helt oberoende av de företag vars anställda verksamheten kan vända sig till. Studiecirkelklarna bör alltså inte anordnas i samarbete med något företag. Verksamheten skall vara öppen för alla och ha ett allmängiltigt syfte och ämnesinnehåll. Detta gäller även personalutbildning som anordnas av eller på initiativ av kommuner.

Herr GREEN (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på interpellationen.

Anledningen till att interpellationen framställdes är att viss tveksamhet råder inom studieförbunden beträffande vissa gränsdragningsfrågor, speciellt när det gäller studiecirkelverksamhet med yrkesutbildande syfte. Som bekant blir det mer och mer vanligt att kommuner och även företag använder sig av studieförbundens kunskande och erfarenhet för viss form av yrkesutbildning. Det är ju uppgifter som studieförbunden kanske har de bästa förutsättningarna för att klara på ett tillfredsställande sätt.

Utöver den verksamhet som nämns i interpellationen har Kommunförbundet även ute i kommunerna nu startat en utbildning för personal inom åldringsvården, och även den här gången har Kommunförbundet rekommenderat kommunerna att undersöka möjligheterna att bedriva den verksamheten i studiecirkelform. Jag tror också att man med utbildning i just den formen har förutsättningar att nå ett mycket bra resultat. Men problemet för studieförbunden är att denna verksamhet ibland hamnar snubblande nära vad man skulle kunna kalla för intern företagsutbildning. Tyvärr måste man konstatera att den promemoria från 1970 som skolöverstyrelsen hade att beakta vid utfärdandet av anvisningar till folkbildningskungörelsen i dag redan är till vissa delar urholkad. För att undvika onödiga missförstånd anser jag det vara mycket angeläget att en översyn där snarast kommer till stånd.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Eftersom herr Green återkom till den frågan vill jag gärna upprepa att jag betraktar det som utomordentligt viktigt för att värna folkbildningsarbetets och studiecirkelverksamhetens integritet att den utbildning som anordnas i form av statsbidragsberättigade studiecirklar bara får anordnas under den förutsättningen att det är studieförbunden som avgör vilka som skall vara cirkelledare och vilket material som skall användas.

Sedan är jag emellertid medveten om att detta ibland skapar vissa bedömningssvårigheter, och det är en av anledningarna till att jag har tillsatt ett utredning om vissa folkbildningsfrågor. Jag tar för givet att just den här saken kommer att vara en av de punkter som utredningen med intresse kommer att ägna sig åt och att den kommer att ge oss förslag på åtgärder för att förbättra möjligheterna att göra en fungerande gränsdragnings mellan vad man skulle kunna kalla för intern utbildning och fritt och frivilligt folkbildningsarbete.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1975/76:120 till utrikesutskottet

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna
1975/76:132-134.

§ 7 Anmäldes och bordlades
Proposition
1975/76:133 om utbyggnad av föräldraförsäkringen m. m.

§ 8 Anmäldes och bordlades
Förslag
1975/76:15 Skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av ett
från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsfor-
mer avgivet betänkande om riksdagsarbetets planering

§ 9 Anmäldes och bordlades
Motion
1975/76:2210 av herr *Fälldin m. fl.* om alkoholpolitiken

§ 10 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kam-
markansliet

den 26 februari

1975/76:135 av fröken *Andersson (c)* till herr socialministern om avgifts-
systemet inom landstingens långtidsvård:

Genom en ändring i lagen om socialhjälp år 1971 infördes i denna bestämmelser som gav kommunerna möjlighet att ta ut differentierade avgifter för vård på ålderdomshem. I propositionen 121 år 1971 med förslag till lagstiftning om rätt för kommunerna att ta ut efter betalningsförmåga differentierade avgifter för vård i ålderdomshem förutsattes, att samma rätt förelåg för landstingen beträffande långtidsvården. Landstingsförbundet rekommenderade också landstingen att fastställa regler för att ta ut differentierade vårdavgifter för s. k. utförsäkrade patienter i långtidsvård. Flera landsting fastställde också regler, som innebar att avgifterna i det enskilda fallet skulle bestämmas på grundval av patientens betalningsförmåga. Patienten skulle dock alltid få behålla ett visst "garantibelopp" för egna personliga behov.

Frågan drogs emellertid genom överklaganden inför regeringsrätten, som upphävde landstingens beslut, eftersom uttryckligt författningsstöd saknas för differentiering av vårdavgifter inom landstingens långtidsvård.

I den överenskommelse om vissa finansieringsfrågor på sjukvårdsom-
rådet, som i januari i fjol träffades mellan representanter för socialde-

partementet och sjukvårdshuvudmännen, intogs på initiativ av företrädarna för sjukvårdshuvudmännen en föreskrift om att socialutredningen skulle få i uppdrag att snarast möjligt utreda frågan om vårdavgifterna i slutna sjukvård för utförsäkrade patienter, bl. a. med hänsyn till gällande avgiftsregler vid vård på ålderdomshem. Regeringen gav i februari 1975 socialutredningen i uppdrag att utreda och snarast lägga fram förslag i frågan.

Med hänvisning härtill och med hänsyn till att de olika avgiftssystemen inom åldringsvården och långtidsvården leder till orimliga konsekvenser för såväl kommuner, landsting som för enskilda, ber jag att till socialministern få ställa följande frågor:

Vad är anledningen till att något förslag ännu inte framlagts om avgiftssystemet inom landstingens långtidsvård?

Är socialministern beredd att ta initiativ för att påskynda att frågan får en lösning i enlighet med intentionerna i överenskommelsen mellan företrädarna för sjukvårdshuvudmännen och socialdepartementet i januari 1975?

På hemställan av herr förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 11.49 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 11 Då förhandlingarna kl. 15.00 återupptogs anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1975/76:42 med anledning av motion om det kommunala partistödet

Skatteutskottets betänkanden

1975/76:27 med anledning av propositionen 1975/76:77 om avveckling av s. k. faktisk sambeskattning jämte motioner

1975/76:28 med anledning av propositionen 1975/76:79 om ändrade regler för beskattning av fåmansföretag m. m. jämte motioner

Lagutskottets betänkande

1975/76:9 med anledning av motion om översyn av åldersgränserna

Försvarsutskottets betänkanden

1975/76:20 med anledning av motion om fritidsverksamheten vid militära förband

1975/76:21 med anledning av motion om värnpliktigs tjänstledighet i samband med eget barns födelse

1975/76:22 med anledning av motion om åtgärder för att öka de värnpliktigas inflytande på de militära förbanden

1975/76:23 med anledning av motion om tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst

Nr 74

Fredagen den
27 februari 1976

1975/76:24 med anledning av motion om arbetarskyddet inom försvaret
1975/76:25 med anledning av motion om ändring av bestämmelserna
för vapenfri tjänst

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1975/76:21 med anledning av motioner om vissa delpensionsfrågor m. m.

Socialutskottets betänkanden

1975/76:26 med anledning av motion om rätt till fem veckors semester

1975/76:27 med anledning av motion om anslag till utrustning vid Karolin-
ska sjukhuset på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret
1975/76

Kulturutskottets betänkande

1975/76:28 med anledning av motion om rekreationsområden vid nedre
Dalälven och Mellanljusnan, m. m.

Näringsutskottets betänkanden

1975/76:29 med anledning av propositionen 1975/76:86 om godkännande
av avtal om samarbete mellan Sverige och den europeiska atom-
energigemenskapen inom området för styrd termonukleär fusion och
plasmafysik, m. m. jämte motion

1975/76:30 med anledning av motion om förstärkning av de privata
bevakningsföretagen

1975/76:31 med anledning av motioner om regional konsumentpolitisk
verksamhet

1975/76:32 med anledning av motion om val av huvudmän i sparbank

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert